

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

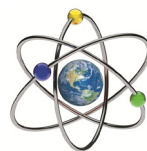

№2(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 638 sahifa,
2-fevral, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'quvchilarni intellektual rivojlantirishning psixologik omillari.....	22
<i>Ashurov Ramzidin Ramazonovich</i>	
Maktabgacha ta'limda bolaning kitobxonlik madaniyatini shakllantirishda oila bilan ishlashning nazariy asoslari	27
<i>Jumanova Fatima Uralovna, Allaberganova Munisa Begimboy qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanishning metodologik asoslari	32
<i>Jo'rayeva Nargiza Tairovna, Bekbergenova Yulduz Tanirbergen qizi</i>	
Faoliyatli yondashuv asosida maktabgacha 6-7 yoshli bolalarda nutqiy ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi	35
<i>Ziyodullayeva Mohirabonu Ikromjon qizi</i>	
Davlat ta'lim muassasalarida manfaatlar to'qnashuvini boshqarishning tashkiliy-huquqiy mexanizmlari ...	39
<i>Xaybatullaeva Sojidxon Ziyatullayevna</i>	
Umumta'lim maktablarida jismoniy tarbiya darslarining samaradorligini oshirishda integratsion yondashuv	42
<i>Kamoliddinov Mirzohid</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda interfaol metodlarning samaradorligi	45
<i>Kamoliddinova Dilnoza Axmadilaxanovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda kreativ faollikni rivojlantirish mexanizmlari.....	48
<i>Nurjanova Rayxan Urazbaevna</i>	
Sinf biologiya fanini o'qitishda TIMSS topshiriqlardan foydalanish metodikasi va baholash mezonlari	52
<i>Xaitboyeva Dilorom Rustam qizi</i>	
Qandli diabet tashxisli bemorlarda shaxs tuzilmasining emotsional komponentlari	56
<i>Sadikova Umida Botirovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda pedagogik diagnostikani amalga oshirishning natijaviyligi	60
<i>Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna, Qodirova Shaxnoza Saidazim qizi</i>	
Kasbiy imij shakllanishida psixologik jihatlarning tafovutlari	64
<i>Aminova Dilnoza Orifjonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining jamoa bilan ishlash jarayonida yetakchilik kompetensiyalarini rivojlantirish	69
<i>Abdiyeva Fazilat Fayzulla qizi</i>	
Kichik maktab yoshidagi bolalar shaxsi rivojlanishida psixologik moslashuvning tipik xususiyatlari	73
<i>Mirsaitova Guzal Baxodirovna</i>	
Oliy ta'lim tizimida variativ modellashirish asosida talabalarning kreativ faoliyatini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarining qo'llanilishi	76
<i>Quvvatova Mohira Hikmatillayevna</i>	
Interfaol treninglar orqali o'qituvchilarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish tajribasi	79
<i>Abdiyeva Shodiyona Yodgor qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy qadriyatlar asosida axloqiy tarbiyani shakllantirishning ahamiyati.....	82
<i>Zulayxo Nazarova, Qarshiboyeva Muxlisa Ismatullo qizi</i>	
Ijodiy qobiliyatni o'stirishda pedagogik mahorat va innovatsion metodlar	85
<i>Mutallibova Odinaxon Mirzaolimjon qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida olimpiadalarga tayyorlashda masalalar yechish texnologiyasi 11-sinf misolida	89
<i>Aslonov Xayrullo Shukrullo o'g'li</i>	

Bokschi qizlarni texnika taktikasini takomillashtirish.....	94
Axmedov Latifjon G'ayrat o'g'li	
Ixtisoslashtirilgan terminologiyaning asosiy lingvistik xususiyatlari	99
Axmedova Dilnoza Anvarovna	
Interfaol metodlar orqali zamonaviy darslarni tashkil etishning o'ziga xos tendensiyalari	102
Bakirov Otabek Bo'ranovich	
Boshqaruv psixologiyasi terminlarini tarjima qilishning metodologik muammolari	106
D. J. Norboyeva	
Raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'lim muassasalari talabalari ruhiyatiga virtual muhitning salbiy ta'siri	110
Giyosov Ulug'bek Eshpulatovich, Turayeva Nigora Husniddin qizi	
Hamshiralik ishida raqamli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi.....	113
Rasulova Gulmira, Amonova Dildora, Abdurahmonov Aziz, Hakimova X. X.	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kognitiv qobiliyatlarni shakllantirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar	117
Jumayev Xushboq Soatmumin o'g'li	
Principles of Organising Autonomous Learning.....	121
Khazratova Zukhra Mamaraimovna	
Najot – ta'limda, najot-tarbiyada	124
Mo'minova Manzura Mamasodiqjonovna	
Educational Potential of Museum Pedagogy and Criteria for its Application in Developing Historical Thinking of Pre-Service History Teachers.....	127
Niyozov Javlonbek	
Landshaft dizayni vastasida bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachilarining estetik va kreativ ko'nikmalarini rivojlantirish	131
Radjapova Zuxra Tirkashevna	
Abdulla Avloniy pedagogik merosida shaxs psixologiyasi masalalari.....	134
S. O. Mamarasulov, D. A. Egamberdiyeva	
TBL metodini qo'llash orqali o'quvchilarning madaniyati va ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish....	138
Sodikova Oyshakhon Muxammadsodik	
Pedagogik innovatsiyalarni boshqarishning nazariy-metodologik asoslari.....	142
Solihova Barno Sodiq qizi	
Boshlang'ich ta'lim magistratura talabalarining ijodiy faolligini rivojlantirish shart-sharoitlari	146
Yarmatov Shermo'min Rahmatovich	
Формирование готовности родителей детей старшего дошкольного возраста к выполнению воспитательной функции в семье.....	149
Атаджанова Сохиба Талиповна	
Redjio pedagogik yondashuv asosida maktabgacha katta yoshdagi bolalarda mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish pedagogik muammo sifatida	152
Djamilova Nargiza Nuritdinovna, Otahonova Marjona	
Talabalarda algoritmik kompetentlikni rivojlantirishning sun'iy intellekt va Big Data Analytics asosida o'quv faoliyatini real vaqt rejimida kuzatuvchi va boshqaruvchi konseptual modelni takomillashtirish.....	155
Kayumova Nazokat Rashitovna	
Raqamli ta'lim muhitida chet tili o'qituvchilari va talabalar o'rtasidagi interaktsiyaning pedagogik samaradorligi va innovatsion mexanizmlari	163
Eshonqulova Umida Xolmirzayevna	
MTTlarda nutqni rivojlantirishga doir mashg'ulotlarda interfaol usullardan foydalanish texnologiyasi	168
To'laboyeva Iqbolaxon Olimjonovna	
Ta'lim jarayonidagi konfliktlar.....	173
Abulova Mohigul Komiljonzoda	
Talabalarining bolalarda ijtimoiy moslashuvni shakllantirishga kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish	176
Inomova Mahliyo Yusuf qizi	

Shaxs tuzilmasida ma'naviy intellekt: nazariy-metodologik tahlil va psixologik interpretatsiya	179
<i>Mirxoliqova Charos Xabibullaevna</i>	
18-20 yoshli belbog'li kurashchilarning musobaqa oldi jismoniy tayyorgarliklari	183
<i>Muzafarov Muxammadali Maxsudovich</i>	
Talabalarda mustaqil ta'lim topshiriqlaridan foydalanib kasbiy madaniyatini rivojlantirishga zamonaviy yondashuvlar (boshlang'ich ta'limda tarbiya fani misolida)	187
<i>Yadgarova Surayyo</i>	
Maktab o'quvchilariga pedagogik ta'sir ko'rsatishda o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish	190
<i>Yo'ldoshova Shahlo Shukurullo qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini ma'naviy-ma'rifiy faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirishning nazariy tahlili	194
<i>Yusupova Sanobar Odil qizi</i>	
Типология научного текста: от жанровой классификации к дискурсивной модели	197
<i>Бахтияр Катибжанович Саттаров</i>	
Взаимодействие педагога и семьи в профилактике и преодолении стресса у детей дошкольного возраста	201
<i>Г. С. Алиходжаева, Х. Рахимова</i>	
Условия эффективности инклюзивного образования	206
<i>Г. С. Алиходжаева, Л. О. Бекмуродова</i>	
Педагогическая готовность к обучению в школе детей билингов	211
<i>Г. С. Алиходжаева, Н. А. Ганиева</i>	
Педагогические условия формирования эмоционального интеллекта у дошкольников	216
<i>Джалилова Феруза Намазовна</i>	
Milliy meros va musiqiy madaniyatning yosh avlod tarbiyasidagi o'rni	219
<i>Zuhridin Azizov</i>	
Госпитальная школа как пространство поддержки и развития ребёнка (на примере госпитальной школы при детской клиник Синсиннати, США)	222
<i>Муминов Р. Р., Хакимова Н. Х., Набиева Г. Г.</i>	
Интерактивные формы работы в процессе профориентации детей дошкольного возраста	227
<i>Н. Т. Жураева, С. М. Ахмеджанова</i>	
Samarali hamkorlikdagi faoliyatga tayyorlashga oid yondashuvlar	231
<i>Hojiyeva Zulfiya O'ktamovna</i>	
Поэтапное вовлечение детей с расстройствами аутистического спектра в дошкольное инклюзивное образование: комплексный анализ научно-теоретических и практических подходов	234
<i>Сабина Рагимова Ровшан кызы, Айсель Масимова Арастун кызы</i>	
Umumta'lim maktablarida fizika fanini o'qitish metodikasini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishni boshqarishni takomillashtirish	245
<i>Allaniyazova Bibigul Sarsenbay qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda ona tili va o'qish savodxonligi darslariga kreativ fikrlash asosida tayyorlash	248
<i>Botirova Jumagul Chori qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda fanlarni o'qitish metodikasini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishni boshqarishni takomillashtirish	254
<i>Kaypova Gulnara Muratbaevna</i>	
Umumta'lim maktablarida tabiiy-ilmiy savodxonlik ko'nikmalarining rivojlantirish masalalari	257
<i>Davletova Hamida Xasan qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini ma'naviy axloqiy ruhda tarbiyalashning psixologik jihatlari	261
<i>Fayzullayev Ermat Majidovich, Ortiqova Mashxura</i>	
Orkestr va ansamblarning fan sifatidagi o'rni va tarbiyaviy ahamiyati	265
<i>Fayzullayev Ermat Majidovich</i>	
Maktab fizika darslarida interaktiv dasturlar va simulyatorlardan foydalanish metodikasi	269
<i>Xayriddinova Malikaxon Qodirxon qizi</i>	

Musiqada midi musiqiy cholg'ularning raqamli interfeysi.....	274
<i>Omonov Xasanxon Sulaymonovich</i>	
Karyera o'sishida gender tafovutlarning ahamiyati.....	277
<i>Yulchiboyeva Nazokatxon Iqboljon qizi</i>	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kreativlik sifatlarini rivojlantirishga ta'sir etuvchi pedagogik omillar	283
<i>Omonov Xasanxon Sulaymonovich, Normuradova Nafisa Kuchkarovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ekologik tarbiyasi – ijtimoiy pedagogik muammo sifatida	287
<i>Kasimova Dilrabo Baxadirovna, Marjona Atoyeva Ismat qizi</i>	
Ilk yoshdagi bolalar psixologiyasi va rivojlanish xususiyatlari.....	291
<i>Kayumova Nargiza Mirziyatovna, Ne'matjonova Gulzira Ne'matjon qizi</i>	
Jadid pedagogik tafakkurida "o'qituvchi" fenomeni.....	294
<i>Xushbokov Oybek Uralovich</i>	
Maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarida savol berish malakalarini shakllantirish	296
<i>Erhanova Nasiba Absayitovna</i>	
Musiqiy ta'limda xalq va zamonaviy qo'shiqlar vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning etnomadaniy komponentlarni shakllantirish	298
<i>Qurbanova Muslima Shavkatbek qizi</i>	
Umumta'lim maktablari o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini tarkib toptirish metodikasi (biologiya fani misolida).....	300
<i>Akmalova Farida Dilmurod qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda adaptiv ta'lim texnologiyalari yordamida bolalar ijodkorlik ko'nikmasini shakllantirish mazmuni.....	304
<i>To'xliboyeva Zuxra Abdumutal qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi iqtidorli bolalar bilan ishlashda ta'lim texnologiyasi	308
<i>Xudoyberdiyeva Durdona Baxodir qizi</i>	
Pedagogik-psixologik qarashlarda otaning oiladagi o'rni haqidagi tasavvurlarni shakllantirish dinamikasiga oid fikrlar talqini.....	311
<i>Karshiyeva Dilafuz Suyunovna, Maxamatova Munisa Mamirzo qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ingliz tilini o'qitishning nazariy va amaliy asoslari	314
<i>Axmatqulova Maxfuza Shuhrat qizi</i>	
Integrativ yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarda interpersonal intellekt ko'nikmalarini rivojlantirish ...	318
<i>G'ulomova Oychehra No'monjon qizi</i>	
Etnomadaniy qadriyatlarni integratsiyalashgan ta'lim jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarga singdirishning samarali yo'llari	321
<i>G'ulomxo'jayeva Mushtariy Elmurod qizi</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida grafik organayzerlardan foydalanish	324
<i>Iroda Isroilova</i>	
Buxoro iqlimi va tabiiy resurslaridan samarali foydalanish: ekologik va fizik-geografik yondashuv	329
<i>Mardonova Saodat Muzaffarovna</i>	
Effective Traditional and Innovative Approaches in English Language Teaching: Evidence From EFL Classrooms	333
<i>Yuldoshev Khaydarbek</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining lug'at boyligini rivojlantirishda lingvopedagogik yondashuvning nazariy-metodologik asoslari.....	336
<i>Allayarova Sojida Umirzakovna</i>	
Механизмы использования цифровых педагогических технологий для обеспечения непрерывности образовательного процесса учащихся начальных классов в условиях длительного лечения	339
<i>Турсунова Д. З., Холлиева Н. Х.</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'tkazilgan o'yin faoliyatlarini bolalar ovozi talaffuzining takomillashuviga ta'siri	342
<i>Kattaxo'jayeva Shaxlohon Bohodirovna</i>	

O'qituvchilar tayyorlashda pedagogik innovatsiyalar va milliy kontentni integratsiya qilish strategiyalari ...	344
<i>Rahmatova Feruza Qudrat qizi</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash jarayonini tashkil etishda tizimli yondashuv	348
<i>Abdusamatova Nargiza Jamoliddinovna</i>	
Moliyaviy savodxonlik asoslarini shakllantirish uchun "Tejamkor bola" o'yinli ta'lim faoliyatini asosida ishlashni takomillashtirilish.....	352
<i>Rizayeva Munisxon Maxkamovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida byudjet hisobi standartlariga (BHS) muvofiq buxgalteriya hisobini tashkil qilish va yuritish tartib-qoidalari.....	356
<i>Boltayev Ahmad Rustamjonovich</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari moliyaviy munosabatlarning huquqiy asoslari	359
<i>Boymuradov Normurod Abdusadikovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirishning metodologik asoslari.....	362
<i>Ma'rufov Mansurbek Musajonovich, Xonimov Mirqosim Samatqul o'g'li</i>	
O'smirlarda liderlik xususiyatlarini rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.....	367
<i>Salayeva Dilafuz Buranovna</i>	
Pedagog nutq madaniyatining milliy va umuminsoniy qadriyatlarga ta'siri.....	370
<i>Toshtemirova Nigina Normurod qizi</i>	
Новые методы обучения устному переводу студентов-переводчиков.....	373
<i>Уринбаева Дилдора Утепбергеновна</i>	
O'quvchilarda axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirishning pedagogik tuzilmasi	376
<i>Muxammadiyev Baxtiyor Jurayevich</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning o'qish savodxonligini xalqaro mezonlar asosida rivojlantirish yo'llari	380
<i>Axrorov Voris Yunusovich, Botirova Ozoda Nasir qizi</i>	
Ta'lim sifatini baholashda raqamli texnologiyalardan foydalanishning o'rni (oliy ta'lim misolida)	385
<i>Axrorov Voris Yunusovich, Boltayeva Jaxona Ulug'bek qizi</i>	
Umumta'lim maktablarida 7-sinf biologiya fanini o'qitishda virtual laboratoriyalardan foydalanishning ta'lim samaradorligiga ta'siri	389
<i>Turakulova Mehriniso Nuriddinovna, Ruziqulova Nilufar Abdumajidovna, Allanzarova Natalya Aleuatdinovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabga tayyorlashning mavjud holati va rivojlantirish strategiyalari ...	393
<i>Mamadaliyeva Mumtozbegin</i>	
6–7 yoshli bolalarning bilim olishga faol qiziqishini rivojlantirish metodikasi	396
<i>Artikova Muhayyo Botiraliyevna, Abduxolisova Gulsanam O'ktambek qizi</i>	
The Main Peculiarities of Abbreviations in Modern English.....	399
<i>Absalomova Aziza Baxodir qizi</i>	
Autizmli bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda bir qator terapiya va metodlardan foydalanish	404
<i>Yoqubova Hurriyat Burxonovna</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'yinlar, virtual reallik va geymifikatsiya orqali o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish.....	407
<i>Xaitova Nazokat</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirishda tabiiy materiallardan foydalanishning pedagogik usullari.....	411
<i>Rustamova Manzura Mirkamalovna, Qo'ziyeva Umriniso Muzaffar qizi</i>	
Bo'lajak muhandislarning loyihalash ko'nikmalarini klaster muhitida rivojlantirish modellari	415
<i>Eshonqulova Shafoat Ergashevna, Sherzod Eshonqulov</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotini rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqish	420
<i>Ermatova Mamlakat Qadirkulovna</i>	
9-sinf o'quvchilarini kasbga yo'naltirishda iqtisodiy ko'nikmalarni shakllantirish pedagogik muammo sifatida.....	423
<i>Eliboyeva Lola Sulaymonovna</i>	

Texnologiya asosidagi ingliz tili o'qitish va o'quvchi mustaqilligi: farmatsevtika talabalari misolida	427
<i>Ikranova Shohsanam Ravshanboy qizi</i>	
Maqollar asosida ingliz tili o'qitishning lingvodidaktik asoslari (Afg'oniston dariy tilli maktablar misolida) ..	430
<i>Samadi Nooria</i>	
Loyihaga asoslangan ta'lim texnologiyasi orqali talabalarda ijtimoiy mas'uliyat kompetensiyasini rivojlantirish tadqiqi	434
<i>Jo'rayeva Zebiniso Yo'ldosheva</i>	
Boshlang'ich sinfda tabiiy fanlarni o'qitish samaradorligini oshirishda innovatsion va zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish	440
<i>Yulchiyeva Zulfiya Baxodir qizi</i>	
Shaxsning individual intellektual rivojlanishi pedagogik muammo sifatida	444
<i>Ol'tiboyeva Kamola Sharofjon qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'yin texnologiyalaridan foydalanish orqali o'quvchilar qiziqishini aniqlash yo'llari ...	448
<i>Qalandarova Yulduz G'ayrat qizi</i>	
Проблемы физического воспитания студентов и пути их решения	454
<i>Ходжанов Азиз Рахимович</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi	458
<i>Kayumova Nargiza Mirziyatovna</i>	
Jamiyatda sog'lom turmush tarzini tashkil qilishda jismoniy tarbiya va sport mutaxassislarining o'rni	461
<i>Dehqonova Mahmuda Ortiqovna</i>	
Yadro itqitish sport turida kuch tayyorgarligining biomexanik va funksional ahamiyati	466
<i>Djabbarov Axror Islomovich</i>	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining didaktik tayyorgarligini takomillashtirish	469
<i>Axmedova Laylo Baxtiyor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishda shaxsga yo'naltirilgan strategiyalar	475
<i>Urazimbetova Aygul Aralbayevna</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar nutqini rivojlantirishda kompyuter texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari	482
<i>Kamolova Yulduzxon Ma'murjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etishda ota-onalar bilan hamkorlikni amalga oshirish texnologiyasi	488
<i>Kasimova Dilrabo Baxadirovna, Jo'rabayeva Nozima Bekmurod qizi</i>	
Psixologik zo'ravonlik oqibatlarini bartaraf etishda psixokorreksion mexanizmlar	491
<i>Tursunpo'latova Zaxro Zafar qizi</i>	
Shifokorlar professional karerasi resurslari va ularning obyektiv ko'rsatkichlari o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish natijalari	496
<i>Arziqulov O'tkirbek Maxammatovich</i>	
Bolalarda maktabgacha ta'lim yoshidagi kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantirishda ijodiy o'yinlarning o'rni	501
<i>Berdiyeva Umida G'oyibberdiyevna</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning neyropedagogik yondashuvlar asosida kognitiv rivojlantirishning mohiyati	505
<i>Aliyeva Odila Madamin qizi</i>	
Emotional Intelligence and Perceptive Ability: Keys to Pedagogical Success	508
<i>Abdurakhimov Shokhasim Abdurakhmonovich</i>	
Bo'lajak logopedlarni og'ir nutq nuqsonli bolalar bilan ishlashga tayyorlashning nazariy asoslari	511
<i>Achilova Sevara Djasirkulovna</i>	
Abdulla Avloniy pedagogik g'oyalarini zamonaviy boshlang'ich ta'lim bilan integratsiyalash	515
<i>Daliyeva Eliza Zokir qizi</i>	

Talabalarda ma'naviy-axloqiy sifatlarni rivojlantirishda Mahmud Qoshg'ariy merosidan foydalanish.....	519
<i>Eliboyeva Lola Sulaymonovna, Ravshanova Sarvinoz O'ktamjon qizi</i>	
Derivation and Nominalization in Medical Terminology: A Comparative Model of Term and Process Name Formation in English and Uzbek	523
<i>Gulnigor Yazdonkulova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning nutq buzilishlarida pedagogik-psixologik korreksiya usullari hamda mexanizmlari.....	526
<i>Jo'rayeva Muattar Abdumajit qizi</i>	
Ta'lim sifatini boshqarishga tizimli yondashish hamda pedagogikada PDCA modelining ahamiyati	530
<i>Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna, Xolmatova Maftuna Turdimat qizi</i>	
Sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalarining kimyo ta'limidagi o'rni.....	535
<i>Jumaniyazova Mahliyo Qahramonovna</i>	
Inklyuziv maktab sharoitida kichik maktab yoshidagi bolalarda ijtimoiy-perseptiv tajribani shakllantirish ...	539
<i>Karimova Zulfiya Abduraxmanovna</i>	
Sirdaryo viloyati toponimlarining shakllanish jarayonlari	543
<i>Kenjayeva Iroda Alisherovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda art texnologiyalardan foydalanishning nazariy-metodologik asoslari.....	546
<i>Mamatova Husnora Eshquvatovna</i>	
O'quvchi yoshlarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish va uni amaliy faoliyat bilan integratsiyalash.....	550
<i>Mehmonova Nilufar Shuhratovna</i>	
Integrating Social-Emotional Learning in EFL Classrooms: Enhancing Language Proficiency and Emotional Intelligence.....	553
<i>Meylinorova Feruza Bakhtiyor qizi</i>	
Nodavlat ta'lim tashkilotlari pedagog-tarbiyachilarining malakasini oshirish mexanizmini takomillashtirish	559
<i>Muminova Nargiza Sabitdjanovna</i>	
TEACCH konsepsiyasi – autizm va kommunikativ buzilishlari bo'lgan bolalarni davolash va o'qitish dasturi	562
<i>Murodova Sarvigul Raxim qizi</i>	
Aksiologik yondashuvlar asosida bo'lajak pedagoglarda altruizm ko'nikmalarini shakllantirishning funksional modeli	566
<i>Norboyeva Moxigul Shavkat qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyalari asosida bolalarning shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarini takomillashtirish	569
<i>Norqulova Ma'mura Husniddin qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 6-sinfida o'qitiladigan "Tabiiy fanlar"dan mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi.....	574
<i>Qo'qonboyeva Shaxlo Rafikjonovna</i>	
The Intersection of Science and Pedagogy: The Teacher's Role in Professional Evolution	580
<i>Rahimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Shukurova Madina</i>	
Maktabgacha katta guruhlarida STEAM texnologiyasi bilan tanishtirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	583
<i>Rakhimova Laylo Hamidjon qizi</i>	
Hamshiralik ishida raqamli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi.....	586
<i>Rasulova Gulmira, Amonova Dildora, Abdurahmonov Aziz, Hakimova X. X.</i>	
Kurashchilarda muvozanat (balance) va ko'tarib uloqtirish texnikasi o'rtasidagi bog'liqlik	590
<i>Shermatov Gulom Qaxxorovich</i>	
O'qituvchi shaxsining o'zini o'zi rivojlantirishida akmeologik pozitsiyaning o'rni.....	594
<i>Xaitov Abdusolim Abdulkim o'g'li</i>	
Lego-qurilish, konstruksiyalash, robototexnika – STEAM ta'lim moduli sifatida	596
<i>Xamroyeva Sitara Samadovna</i>	

Raqamli jamiyatda o'smir yoshdagi o'quvchilarning huquqiy axborot olish madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari	599
<i>Xayrullayev Axror Aktam o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda axborot kommunikatsiya texnologiyalari yordamida ta'limiy o'yinlarni loyihalash va joriy etish	602
<i>Xikmatova Moxinur Amir qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlar orqali kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish zamonaviy yechimlarini ishlab chiqish usullari	605
<i>Xolmo'minova Mohichehra Bahrom qizi</i>	
O'quvchilarning biologiyaga qiziqishini oshirishda innovatsion ta'lim metodlari	609
<i>Xudayberganova Madina Saotboy qizi, Abdiqodirov Murodxo'ja Alisher o'g'li, Nishanbayeva Arayim User qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida shug'ullanuvchi voleybolchi qizlarning musobaqa oldi jismoniy va psixologik tayyorgarligini takomillashtirish metodikasi	612
<i>Xudoynazarova Sayyora Ravshanovna</i>	
Maktabgacha ta'limda milliy qadriyatlar asosida bolalarni axloqiy tarbiyalash texnologiyalari	618
<i>Yo'ldoshboyeva Gulmira Xushnudovna</i>	
Umumta'lim maktab seksiyasi uzunlikka sakrovchilarining jismoniy rivojlanganlik darajasi	621
<i>Zokir Akramov O'tkir o'g'li</i>	
Perseptiv qobiliyat: o'qituvchining o'quvchini tushunish sa'nati	625
<i>Zokirov Mirzaraxim Abdaliyevich</i>	
Ожидания и потребности родителей как основа продвижения услуг дошкольного образовательного учреждения в Республике Узбекистан	628
<i>Ким Ирина Николаевна, Аббосхонова Зухра Баходир кизи</i>	
Экспериментальная деятельность – метод развития здоровьесберегающей компетентности у детей старшего дошкольного возраста	631
<i>Ким Ирина Николаевна, Алиходжаева Райхон Шавкат кизи</i>	
Подготовка детей-билингвов к школьному обучению: интеграция цифровых и традиционных педагогических методов	634
<i>Ким Ирина Николаевна, Умарова Шоиста Рустамовна</i>	

PSIXOLOGIK ZO'RAVONLIK OQIBATLARINI BARTARAF ETISHDA PSIXOKORREKSION MEXANIZMLAR

Tursunpo'latova Zaxro Zafar qizi

Toshkent amaliy fanlar universiteti 1-bosqich magistri

Annotatsiya: Mazkur maqolada zo'ravonlikning shaxs psixikasiga ko'rsatadigan salbiy oqibatlari hamda ularni bartaraf etishda qo'llaniladigan psixokorreksion yondashuvlar ilmiy-nazariy va empirik asosda tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida zo'ravonlikka duch kelgan o'smirlar va yoshlarning emotsional holati, stress darajasi hamda ijtimoiy moslashuv ko'rsatkichlari o'rganildi. Olingan natijalar zo'ravonlik depressiv holatlar, xavotir va agressiv xulq-atvorning kuchayishiga olib kelishini ko'rsatdi. Psixokorreksion mashg'ulotlar esa ushbu salbiy holatlarni sezilarli darajada kamaytirib, shaxsning psixologik barqarorligi va ijtimoiy moslashuvini yaxshilashga xizmat qilishi aniqlandi.

Kalit so'zlar: zo'ravonlik, psixologik travma, stress, psixokorreksiya, reabilitatsiya, shaxs rivoji.

Abstract: This article provides a scientific-theoretical and empirical analysis of the negative psychological consequences of violence and psychocorrectional approaches aimed at overcoming them. The study examines the emotional state, stress levels, and social adaptation indicators of adolescents and young people who have experienced violence. The findings indicate that exposure to violence leads to increased levels of depression, anxiety, and aggressive behavior. At the same time, psychocorrectional interventions were found to significantly reduce these negative manifestations and contribute to the enhancement of psychological stability and social adaptation of the individual.

Key words: violence, psychological trauma, stress, psychocorrection, rehabilitation, personality development.

Аннотация: В статье с научно-теоретических и эмпирических позиций анализируются негативные последствия насилия для психики личности, а также психокоррекционные подходы, применяемые для их преодоления. В ходе исследования изучались эмоциональное состояние, уровень стресса и показатели социальной адаптации подростков и молодежи, подвергшихся насилию. Полученные результаты показали, что насилие способствует усилению депрессивных состояний, тревожности и агрессивного поведения. В то же время психокоррекционные занятия продемонстрировали высокую эффективность в снижении указанных негативных проявлений и в повышении психологической устойчивости и социальной адаптации личности.

Ключевые слова: насилие, психологическая травма, стресс, психокоррекция, реабилитация, развитие личности.

KIRISH

Bugungi globallashuv va ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi sharoitida zo'ravonlik muammosi jamiyat hayotining turli jabhalarida uchraydi, shaxsning ruhiy salomatligiga jiddiy xavf tug'diruvchi omillardan biriga aylanib bormoqda. Zo'ravonlik nafaqat jismoniy kuch ishlatish shaklida, balki ko'pincha yashirin va tizimli tarzda namoyon bo'ladigan psixologik shakllarda ham kuzatiladi ^[2]. Bunday zo'ravonlik shaxsning emotsional holati, ijtimoiy moslashuvi, o'z-o'zini anglash jarayoni hamda hayot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi ^[2].

Psixologik zo'ravonlik (hissiy yoki ruhiy zo'ravonlik) - shaxsga to'g'ridan-to'g'ri jismoniy zarar yetkazmasdan, ammo uning psixikasida chuqur va uzoq davom etuvchi jarohatlar hosil qiluvchi zo'ravonlik shaklidir ^[3]. U tahqirlash, kamsitish, doimiy bosim o'tkazish, qo'rqitish, mensimaslik, manipulyatsiya, shaxsiy qadr-qimmatni poymol qilish kabi xatti-harakatlar orqali amalga oshiriladi. Natijada jabrlanuvchilarda tashvishli holatlar, ruhiy tushkunlik, travmadan keyingi stress buzilishi, ikkilamchi travmatik stress, o'z-o'zini past baholash hamda ijtimoiy chekinish holatlari shakllanadi.

Mazkur zo'ravonlik turi, ayniqsa, hokimiyat va kuch nomutanosibligi mavjud bo'lgan munosabatlarda keng tarqalgan bo'lib, oilaviy munosabatlar, ta'lim muassasalari, ish joylari hamda bolalar va ayollarga nisbatan zo'ravonlik holatlarida yaqqol namoyon bo'ladi. Ish joyidagi psixologik zo'ravonlik xodimning kasbiy faoliyatini kamsitish, obro'siga putur yetkazish, ijtimoiy ajratish va doimiy tanqid qilish orqali namoyon bo'lishi mumkin ^[4].

Shuningdek, psixologik zo'ravonlikning keng tarqalgan shakllaridan biri hisoblangan gazlayting jabrlanuvchining voqelikni idrok etishiga shubha uyg'otish, o'z fikr va his-tuyg'ulariga bo'lgan ishonchini susaytirish orqali amalga oshiriladi ^[5].

Psixologik zo'ravonlik ayrim hollarda inson huquqlarining buzilishi bilan chambarchas bog'liq bo'ladi. Xususan, qiynoqlar, sudsiz hibsga olish, yolg'on ayblovlar, asossiz hukmlar chiqarish, shaxs sha'ni va qadr-qimmatiga tuhmat qilish kabi holatlar psixologik zo'ravonlikning institutsional ko'rinishlari sifatida baholalanadi. Bunday harakatlar davlat yoki jamoatchilik institutlari, shuningdek, ommaviy axborot vositalari orqali sodir etilgan taqdirda, ular nafaqat axloqiy, balki huquqiy jihatdan ham noqonuniy hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida inson sha'ni va qadr-qimmatini himoya qilish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri etib belgilangan. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida har bir insonning sha'ni va qadr-qimmatini daxlsizligi mustahkamlangan bo'lib, zo'ravonlikning har qanday shakliga qarshi qat'iy munosabat bildiriladi ^[6].

Shuningdek, "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, "Bolalarni zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi normativ-huquqiy hujjatlar hamda boshqa qonun hujjatlarida shaxsning ruhiy va jismoniy salomatligini muhofaza qilish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan ^[7].

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyev o'z nutq va chiqishlarida jamiyatda zo'ravonlikka mutlaqo murosasiz munosabatni shakllantirish, inson qadriini ulug'lash hamda har bir shaxsning huquq va erkinliklarini ta'minlash zarurligini bir necha bor ta'kidlab o'tgan. Davlat rahbari tomonidan ilgari surilgan "Inson qadri uchun" tamoyili zo'ravonlikning barcha ko'rinishlariga, jumladan, psixologik zo'ravonlikka qarshi kurashishda muhim g'oyaviy asos bo'lib xizmat qiladi ^[1].

Shu nuqtai nazardan, zo'ravonlikning psixologik oqibatlarini chuqur ilmiy jihatdan o'rganish, ularni erta aniqlash va samarali psixokorreksion mexanizmlarni ishlab chiqish zamonaviy psixologiya fanining dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi ^[8]. Psixokorreksiya jarayoni shaxsning emotsional holatini barqarorlashtirish, ichki psixologik resurslarini faollashtirish, stressga chidamlilikni oshirish va ijtimoiy moslashuvini yaxshilashga qaratilgan kompleks yondashuvlarni talab etadi ^[8].

Mazkur tadqiqotning maqsadi zo'ravonlikning psixologik oqibatlarini aniqlash hamda ularni bartaraf etishga qaratilgan psixokorreksion mexanizmlarning samaradorligini ilmiy asoslashdan iborat ^[10].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda bolalarga nisbatan zo'ravonlik, xususan, psixologik zo'ravonlik muammosi xalqaro miqyosda jiddiy ijtimoiy-psixologik muammo sifatida e'tirof etilmoqda. Ilmiy adabiyotlarda qayd etilishicha, psixologik zo'ravonlik ko'pincha yashirin shaklda kechishi sababli jismoniy zo'ravonlikka qaraganda kechroq aniqlanadi va uning salbiy oqibatlari bolaning butun hayoti davomida namoyon bo'lishi mumkin. Tadqiqotchilar psixologik zo'ravonlikni bolaning shaxs sifatida shakllanishiga to'sqinlik qiluvchi omil sifatida baholaydilar ^[11]. Rivojlanish psixologiyasi doirasida olib borilgan tadqiqotlarda bolalik davrida doimiy kamsitish, mensimaslik, tahqirlash va emotsional sovuqlik bolaning psixik rivojlanishida chuqur iz qoldirishi ta'kidlangan.

Xorijiy olimlardan J. Bowlby tomonidan ilgari surilgan bog'lanish nazariyasiga ko'ra, psixologik zo'ravonlik sharoitida voyaga yetayotgan bolalarda xavotirli yoki beqaror bog'lanish turi shakllanadi. Bu esa keyinchalik shaxslararo munosabatlarda ishonchsizlik, emotsional beqarorlik va ijtimoiy chekinish holatlariga olib keladi.

A. Bandura ijtimoiy o'rganish nazariyasida bolalar atrof-muhitda kuzatilgan zo'ravonlikni model sifatida qabul qilishini asoslab bergan. Uning fikricha, zo'ravonlik muhitida tarbiyalanayotgan bolalar tajovuzkor yoki, aksincha, haddan tashqari bo'ysunuvchan xulq-atvorni namoyon etishi mumkin. Bu holat psixologik zo'ravonlikning avloddan-avlodga o'tish xavfini kuchaytiradi.

Maktab muhitida psixologik zo'ravonlik va bezorilik masalasi D. Olweus tadqiqotlarida chuqur o'rganilgan. Olim bezorilikning bolalar ruhiy salomatligiga salbiy ta'siri, xususan, tashvishli buzilishlar, depressiv holatlar va o'quv faoliyatiga qiziqishning pasayishi bilan bevosita bog'liqligini ilmiy asoslab bergan. Shu bilan birga, zamonaviy tadqiqotlarda psixologik zo'ravonlikning raqamli muhitda - kiberzo'ravonlik shaklida namoyon bo'lishi ham bolalar uchun yangi xavf omiliga aylanib borayotgani qayd etilmoqda.

O'zbek adabiyotlarida ham bolalarga nisbatan zo'ravonlik masalasi psixologik va pedagogik jihatdan chuqur o'rganilgan. Jumladan, G'. B. Shoumarov o'z tadqiqotlarida bolalar psixikasining shakllanishida oilaviy muhit va tarbiya uslublarining hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlab, zo'ravonlikka asoslangan tarbiya bolaning emotsional beqarorligini kuchaytirishini ilmiy asoslagan ^[12].

E. G'. G'oziyev esa shaxs rivojlanishida ijtimoiy muhitning roli haqida so'z yuritir ekan, bolaga nisbatan doimiy psixologik bosim uning ijtimoiy moslashuv jarayonini izdan chiqarishini qayd etadi.

Shuningdek, B. R. Qodirov va R. I. Sunnatovalarning pedagogik va yosh psixologiyasiga oid tadqiqotlarida bolalarda psixologik himoya mexanizmlarining yetarli darajada shakllanmasligi zo'ravonlik oqibatlarining yanada chuqurlashishiga olib kelishi ko'rsatib o'tilgan ^[13].

M. G. Davletshinning ishlarida esa pedagogik muloqot madaniyatining pastligi va avtoritar yondashuv bolalarda psixologik zo'ravonlikning yashirin shakllarini keltirib chiqarishi mumkinligi ta'kidlanadi.

O'zbekistonlik olimlar N. S. Safoyev hamda D. M. Raximova tadqiqotlarida bolalar bilan ishlashda psixoprofilaktika va psixokorreksiya ishlarini erta boshlash zarurligi asoslab berilgan ^[13]. Ularning fikricha, zo'ravonlikka duch kelgan bolalarda o'z vaqtida psixologik yordam ko'rsatilmasa, salbiy psixologik oqibatlar o'smirlik va voyaga yetganlik davrida yanada murakkablashadi.

Mazkur tadqiqot bolalarga nisbatan psixologik zo'ravonlikning psixologik oqibatlarini aniqlash va ularni kamaytirishga qaratilgan psixokorreksion mexanizmlarning samaradorligini o'rganishga yo'naltirilgan. Tadqiqot metodologiyasi zamonaviy psixologiya fanining rivojlanish, ijtimoiy va pedagogik psixologiya yo'nalishlaridagi nazariy qarashlarga tayangan holda ishlab chiqildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning nazariy-metodologik asosini J. Bowlby, A. Bandura, D. Olweus kabi xorijiy olimlarning ilmiy qarashlari, shuningdek, o'zbek psixolog olimlarining bolalar ruhiy salomatligi va tarbiya masalalariga oid tadqiqotlari tashkil etdi. Tadqiqotda bolalarning yosh va individual psixologik xususiyatlarini hisobga olish, etik me'yorlarga qat'iy rioya qilish muhim tamoyil sifatida belgilandi. Empirik tadqiqot jarayonida bolalarning emotsional holati, tashvish darajasi va ijtimoiy moslashuv ko'rsatkichlarini aniqlashga qaratilgan psixodiagnostik metodlar qo'llanildi.

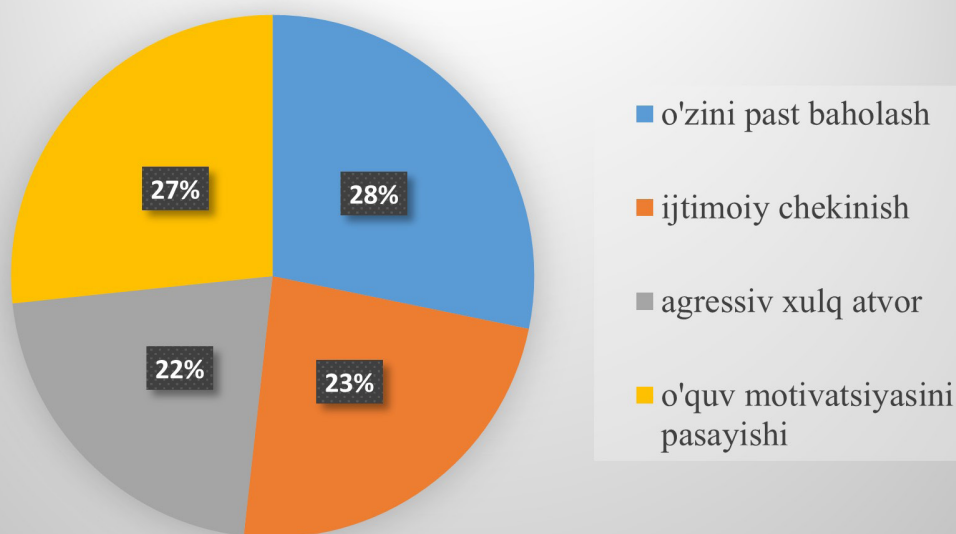
Kuzatuv, suhbat va psixologik testlar orqali olingan ma'lumotlar bolalarda psixologik zo'ravonlik oqibatlarining namoyon bo'lish darajasini aniqlash imkonini berdi. Tadqiqot jarayonida psixokorreksion mashg'ulotlar bolaning emotsional holatini barqarorlashtirish, o'z-o'zini baholashni oshirish va ijtimoiy moslashuvni kuchaytirishga qaratildi.

Olingan empirik ma'lumotlar matematik-statistik usullar yordamida tahlil qilinib, tadqiqot natijalarining ishonchiligi ta'minlandi. Metodologik yondashuv bolaning shaxs sifatida rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, psixologik himoya omillarini kuchaytirish va zo'ravonlikning salbiy oqibatlarini kamaytirishga qaratilgan kompleks tizim sifatida talqin etildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Empirik tadqiqot jarayonida bolalarga nisbatan psixologik zo'ravonlikning namoyon bo'lish shakllari va uning ruhiy holatga ta'siri kompleks tarzda tahlil qilindi. Olingan ma'lumotlar shuni ko'rsatdiki, psixologik zo'ravonlikka duch kelgan bolalarda emotsional beqarorlik, tashvish darajasining oshishi hamda ijtimoiy moslashuvning pasayishi ustuvor holatlar sifatida kuzatiladi. Ayniqsa, doimiy tanqid, kamsitish va mensimaslikka duchor bo'lgan bolalarda o'z-o'zini baholash darajasining sezilarli darajada pastligi aniqlandi.

1-diagramma. Psixologik zo'ravonlikning bolalardagi psixologik oqibatlari (foizlarda)

Tahlil natijalari bolalarda psixologik zo'ravonlik oqibatlari yosh xususiyatlariga qarab turlicha namoyon bo'lishini ko'rsatdi. Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda qo'rquv, xavotir, yig'loqilik va o'qishga qiziqishning pasayishi ustun bo'lsa, o'smirlilik davrida tajovuzkorlik, ijtimoiy chekinish, emotsional sovuqlik hamda muloqotdan qochish holatlari ko'proq uchradi. Bu holat zo'ravonlikning bolaning psixik rivojlanish bosqichlariga bevosita ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

Shuningdek, tadqiqot davomida oilaviy muhitning ahamiyati alohida tahlil qilindi. Ota-onalar tomonidan ko'rsatilgan haddan tashqari talabchanlik, avtoritar munosabat va emotsional befarqlik bolalarda psixologik zo'ravonlikni kuchaytiruvchi omillar sifatida namoyon bo'ldi. Maktab muhitida esa pedagogik muloqot madaniyatining yetarli darajada shakllanmaganligi, kamsituvchi munosabat va doimiy salbiy baholash bolalarda ruhiy zo'riqishning ortishiga olib kelishi aniqlandi.

Psixokorreksion ishlar samaradorligini tahlil qilish jarayonida emotsional holatni barqarorlashtirishga qaratilgan mashg'ulotlar, suhbatlar va psixologik treninglar bolaning ichki psixologik resurslarini faollashtirishda muhim ahamiyatga ega ekanini kuzatildi. Tahlil shuni ko'rsatdiki, tizimli va uzluksiz psixokorreksion yondashuv bolalarda stress darajasini kamaytirish hamda ijtimoiy moslashuvni yaxshilashga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari bolalarda nisbatan psixologik zo'ravonlikning ruhiy salomatlikka sezilarli salbiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Empirik ma'lumotlar tahlili asosida zo'ravonlikka duch kelgan bolalarning katta qismida yuqori darajadagi tashvish, emotsional beqarorlik va o'ziga bo'lgan ishonchning pasayishi aniqlangan. Shuningdek, ushbu bolalarda ijtimoiy faollikning kamayishi va muloqotdan qochish tendensiyalari kuzatildi.

Psixokorreksion mashg'ulotlar o'tkazilganidan so'ng bolalarda ijobiy o'zgarishlar qayd etildi. Xususan, emotsional holatning barqarorlashuvi, tashvish darajasining pasayishi va o'z-o'zini baholash ko'rsatkichlarining oshishi kuzatildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, psixologik qo'llab-quvvatlash va individual yondashuv bolaning ruhiy tiklanishida muhim omil hisoblanadi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, zo'ravonlikning oldini olish va uning salbiy oqibatlarini kamaytirishda nafaqat individual psixokorreksiya, balki oila va maktab muhitini sog'lomlashtirish ham muhim ahamiyatga ega. Pedagoglar va ota-onalar bilan olib borilgan tushuntirish ishlari bolalarda nisbatan munosabatni ijobiy tomonga o'zgartirishga xizmat qilgani aniqlandi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari bolalarda nisbatan psixologik zo'ravonlikning erta aniqlanishi va tizimli psixokorreksion yondashuvlar qo'llanilishi salbiy psixologik oqibatlarni sezilarli darajada kamaytirish imkonini berishini ko'rsatdi. Ushbu natijalar bolalar bilan ishlashda psixologik xizmat faoliyatini kuchaytirish va profilaktik chora-tadbirlarni kengaytirish zarurligini ilmiy jihatdan asoslaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari asosida shunday xulosaga kelish mumkinki, bolalarda nisbatan psixologik zo'ravonlik shaxsning ruhiy salomatligiga jiddiy zarar yetkazuvchi, uzoq muddatli salbiy oqibatlarga ega bo'lgan murakkab ijtimoiy-psixologik muammo hisoblanadi. Psixologik zo'ravonlik bolaning emotsional barqarorligini buzadi, o'z-o'zini baholashini pasaytiradi hamda ijtimoiy moslashuv jarayonini izdan chiqaradi.

Tadqiqot davomida aniqlanganki, zo'ravonlikning salbiy oqibatlarini kamaytirishda psixokorreksion yondashuvlarning o'rni beqiyosdir. Ayniqsa, bolalarda stressga chidamlilikni oshirish, emotsional holatni barqarorlashtirish va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlar samarali natija beradi. Shu bilan birga, psixokorreksiya jarayoni faqat bola bilan ishlash bilan cheklanmasdan, oila va ta'lim muassasalarini ham qamrab olishi lozim.

Amaliy tavsiyalar sifatida quyidagilarni ta'kidlash mumkin:

- ta'lim muassasalarida bolalarda nisbatan psixologik zo'ravonlikni erta aniqlashga qaratilgan psixologik diagnostika tizimini joriy etish;
- pedagog va ota-onalar uchun psixologik savodxonlikni oshirishga qaratilgan trening va seminarlar tashkil etish;
- maktab va maktabgacha ta'lim muassasalarida sog'lom psixologik muhitni yaratish;
- zo'ravonlikka uchragan bolalar bilan individual va guruhli psixokorreksion ishlarni tizimli olib borish.

Xulosa qilib aytganda, bolalarda nisbatan psixologik zo'ravonlikka qarshi kurashish faqat psixologik muammo emas, balki muhim ijtimoiy vazifa hamdir. Ushbu tadqiqot natijalari zo'ravonlikning oldini olish va uning salbiy oqibatlarini kamaytirishda ilmiy asoslangan psixokorreksion mexanizmlardan foydalanish zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Sh.M. Mirziyoyev, "Inson qadri uchun" tamoyili,, Tashkent, 2020–2025..
2. Tursunova N. "Zo'ravonlik va ijtimoiy himoya: psixologning o'rni va imkoniyatlari, ", Tashkent,-2025.
3. Yusupova. B., "Biz zo'ravonlikka qarshimiz," TADQIQOTLAR.UZ, Tashkent, 2024..
4. K. D. R., "Psychological and behavioral consequences of trauma and violence in children" International Journal of AI, 2025.
5. O'zbekiston Respublikasi Senati, "Bolalarni zo'ravonlikning barcha shakllaridan himoya qilish to'g'risida"gi qonun, Tashkent, 2024.
6. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, yangi tahriri, Tashkent, 2023.
7. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, Yangi tahriri, Tashkent, 2020.
8. Shoumarov G.B. –, Bolalar psixologiyasi va tarbiya., T.: Fan 2015..
9. Safojev N.S. –, Psixokorreksiya metodikasi., T.: Universitet, 2018..
10. G. E. Shoumarov G.B., Bolalar tarbiyasida psixologik omillar., Toshkent, 2016..
11. Shoumarov G.B., Oilaviy muhit va bolalar psixikasi, Toshkent, 2014..
12. Qodirov B.R., Sunnatova R.I., Pedagogika va yosh psixologiyasi., Toshkent, 2016..
13. Safojev N.S., Raximova D.M., Psixoprofilaktika va psixokorreksiya., Toshkent, 2018.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №2(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.